

הנשר המקראי

”המלך עירום”

מחקרים ותובנות חדשות על תכונותיו, מצבו ועתידו

הנשרים בישראל נמצאים כיום בסכנת הכחדה (בארצות מערב אירופה, לעומת זאת, מצבם משתפר). נראה כי הנשרים, כדודניהם, הפרס המזוקן ושני מיני העזניות (אשר נכחדו כמקננים כבר בשנות ה-80 מישראל), עומדים להיכחד מאזורנו. הנשרים הם אוכלי הנבלות האולטימטיביים. הם נמצאים בראש מארג המזון, ומוגדרים (כעמיתיהם הקטנים - העורבים, האחראים על פינוי הפגרים מהכבישים...) כסניטרים של הטבע, וללא ספק גם ידידי האדם, בכך שהם מחסלים פגרים ומונעים זיהום סביבתי והצטברות בקטריות מסוכנות, וגם מעניקים לכולנו הנאה צרופה ממעופם המרשים. מיני נשרים אחרים ואפילו צבועים, מסתמכים על ה”המזל”טים” חומי הגוון הללו בגילוי נבלות, ועוקבים בריכוז רב אחר גלישתם המהירה והתלולה אל מקור המזון.

כתב וצילם: ד”ר חיים מויאל.
צילמו: פאבלו רודאף,
שי סנדרוביץ ועוז חורין

פורטרט של נשר. ראייתו טובה פי שבעה משל האדם, מקורו חד ומאונקל, וצווארו הארוך הקירח מנוצות מצופה פלומה עדינה. צילם: חיים מויאל

נמצאים בסכנת הכחדה קריטית, לרבות הנשר האפריקאי או בשמו האחר "נשר לבן-גב" (*Gyps africanus*) המוכר מאוד מסרטי הטבע.

הנשר המקראי.

אורך גופו 95-105 ס"מ, מוטות כנפיו 2.4-2.8 מ' ומשקלו 6-11 ק"ג. הנקבה אינה גדולה יותר מהזכר (בניגוד לכל שאר דורסי היום), והיא זהה לו בצבעיה. קיימים שני תת-מינים (לאחרונה יש כאלה הנוטים לראותם כמינים נפרדים). ניתן להבחין במין (זויג) הנשר רק על ידי אנדוסקופיה או באופן כרומוזומלי בבדיקה מיקרוסקופית. ראשם הקירח של מיני נשרים רבים מסייע (לפי מחקר מסוים) לתרמורגולציה בתנאי חום קשים. יש הטוענים כי הסיבה היא למנוע הצטברות דם ולכלוך בנוצות הראש עקב החדרת הראש לגוף הפגרים. צוואר הנשר הארוך במיוחד (40 ס"מ) מסייע לו בשליפת בשר מעומק הקרביים של הנבלה (לעיתים, בלית ברירה מגיעים למעי החיה דרך פי-הטבעת שלה).

הנשרים יכולים לעוף למרחקים ארוכים מאזורי קינונם (בין 50-70 ק"מ) בשיחור אחר מזון. הנשר ניזון מבשר רך בנבלות, כמו שרירים (העזייה ניזונה מאיברים פנימיים, הפרס ניזון מעצמות גדולות שנותרות מארוחת חבריו, והרחם מגידים ושאריות בשר החבוי מסביב לעצמות והצלעות). התסרטי המדרגי הזה מתקיים כשכל הנשרים מגיעים באותה עת לפגר וכשהמזון מוגבל. ראוי לציין שהנשר דומיננטי מול הרחם, אך נחות אל מול העזייה.

1. נשרים ליד נבלת פרה. צילם: פאבלו רודאף
  2. קונדור האנדים בפרו. זהו הגדול בנשרי העולם, והוא מצוי בסכנת הכחדה עולמית חמורה. חוש הריח שלו מפותח מאוד. צילם: פאבלו רודאף
  3. נשרונים שחורים מדרום אמריקה. צילם: עוז חורין
- www.facebook.com/BirdsFamiliesOfTheWorld

1

בעולם קיימות שתי קבוצות של נשרים: נשרי העולם הישן (אירופה, אסיה ואפריקה), ונשרי העולם החדש (יבשת אמריקה). באוסטרליה ובאנטארקטיקה אין נשרים. נשרי העולם הישן כוללים 16 מינים, ואילו נשרי העולם החדש כוללים שבעה מינים (ביניהם שני מיני קונדור, נשרון מלכותי ונשרונים אחרים). למעשה אין קרבה משפחתית בין שתי הקבוצות (נשרי העולם החדש מקורבים לחסידות), אך הן נכללו לאחרונה גם בסדרת דורסי היום בשל מאפייניהן הדומים (שהתפתחו בתהליך קונברגנטי).

הנשר הגדול ביותר הוא קונדור האנדים (*Vultur gryphus*): משקלו מגיע ל-14 ק"ג ומוטת כנפיו עשויה להגיע ל-3.2 מ'. בעולם הישן ובישראל בת המשפחה הגדול ביותר היא העזייה השחורה (*Aegypius monachus*), המזדמנת נדירה לישראל (ועל פי טריסטרום - קיננה בישראל במאה ה-19), ומוטת כנפיה עשויה להגיע לכדי שלושה מ'. הנשרים האטיים בעולם בתעופה הם מיני הקונדורים. הדורס המעופף הגבוה ביותר הוא נשר דרומי (*Gyps rueppellii*), שנצפה בחוף השנהב עף בגובה של מעל 11 ק"מ (בזכות הקשירה החזקה של ההמוגלובין בדמו לריכוזי חמצן נמוכים). הנשרון המלכותי (*Sarcoramphus papa*) נחשב לצבעוני ביותר בנשרים (ובדורסים בכלל), כשראשו וצווארו עוטים צבעים עזים ומנוגדים בצבע אדום, ערמוני, כחלחל, לבן ושחור. נשר בנגלי (*Gyps bengalensis*), שהוגדר כנשר הנפוץ בנשרי העולם עד 1985, מקנן כיום ברמות הגבוהות שמעל 1,000 מ' בדרום-מזרח אירן ואפגניסטן וכן במזרח אסיה, כמו גם בהודו ונפאל - שם כמעט נכחד בשל ריכוז גדול של התרופה הווטרירית האנטי-דלקתית - דיקלופנאק (*Diclophenac*), הגורמת, כתופעת לוואי בריכוזים מצטברים, לאי ספיקת כליות. הנשר ארוך-המקור (*Gyps tenuirostris*) והנשר הדרום אפריקאי (*Necrosyrtes monachus*)

3

2

3

2

1

1. נשר אפריקאי (לבן-גב), מין בסכנת הכחדה. צילם: עוז חורין
2. עזנייה שחורה, הגדולה בנשרי העולם הישן. בימי טריסטרם היא קיננה בישראל, וכיום היא מזדמנת נדירה בישראל. צילם: פאבלו רודאף
3. רחם מדברי עם טרף במקורו. עוף אופורטוניסטי הנוהג לצוד חיות פצועות ולהיזון מגידים בנבלה. נוהג לשדוד ביצים וגוזלים של נשרים ולהשליך אבנים על ביצי יען כתכונה מולדת ואינסטינקטיבית. צילם: פאבלו רודאף
4. נשרונים מלכותיים ונשרונים שחורים על עץ בדרום אמריקה. צילם: עוז חורין

מיצי קיבתו של הנשר חומציים מאוד, והוא ניחן בחסינות טבעית מפני הרעלן בוטולינום (הרעלן החזק ביותר בטבע שנוצר מחיידקים). לכן הוא מסוגל לאכול בשר רקוב המכיל חיידקי אנטרקס (גחלת, מנוצל גם כידוע למלחמה ביולוגית) וחיידקי כולרה, מבלי שייגרם נזק לבריאותו. במקרה שהטרף גדול מדי ועורו עבה, מחכים הנשרים לאוכלי נבלות אחרים, כדוגמת הצבועים והעזוניות, שיבתקו את העור ויחשפו נתחי בשר חבויים, ורק אחר כך הם מסתערים על החלקים הפנימיים הנותרים. לפעמים, כשהם חשים בסכנה ממשית, הנשרים ממתינים למעלה מיממה לפני שיתקרבו למזון. בסביבת הפגר הנשרים נוהגים להתקוטט ביניהם; הם שולחים צוואר ומקור, מציגים באופן טקסי את כפות רגליהם וטפריהם (שהם קצרים וקהים), ובשעת רעב אף מקפצים ונועצים טפריים. המנצח הוא לרוב זה היוזם את התקיפה

4

לנשר המקראי אין חוש ריח מפותח, ולכן הוא נסמך על חוש הראייה בזיהוי פגרים. בניגוד לקרוביו, הנשרים האמריקאיים שמריחים מצוין – כך על פי מבנה הנחיריים ותאי ההרחה שלהם. אל המסקנה הזאת הגיעו די במקרה, כשנשרים אמריקאיים נצפו עומדים ליד צינורות נפט בנקודות שהייתה בהן דליפה, וזאת על שום ריח הנבלה של המרקפתאן שהרכיב את הציפוי הפנימי של הצינורות. ראייתו של הנשר טובה ביותר, פי שבעה משל האדם מבחינת הטווח, ופי שלושה בחדות. מכיוון שנבלות הן מקור מזון לא צפוי וקבוע – מרווחי הזמן ביו הארוחות אינו קבוע, ולכן הנשרים מותאמים להתמודד עם רעב ממשתי הנמשך עד שבועיים של צום, ללא נזק גופני מובהק. לאחר צום ממושך הנשר מסוגל לאכול כרבע ממשקל גופו ברציפות.

כדי להתמודד עם החוסר במזון הנשר משוטט זמן ממושך למרחקים ארוכים בחיפוש אחריו. כמו כן צופים הנשרים בחבריהם, והם יודעים לזהות שינויים בהתנהגות בזמן שהאחרים זיהו מקור מזון. המעוף למרחקים מסתמך על תרמיקות, תוך כדי שמירת חום הגוף על ידי הורדת קצב חילוף החומרים.

ממידע שנתקבל מ-47 נשרים שמושדרו בישראל למשך כשנה, הם אכלו בממוצע בכל שלושה ימים. בשלושה רבעים מהמקרים הם ניזונו בתחנות האכילה הקבועות, ורק היתר באתרים מזדמנים. המידע שהגיע מהמשרדים לימד שבזמן רעב העדיפו הנשרים לבלות בשיחור מזון לזמן ממושך יותר, למרחקים ארוכים יותר, ובגובה רב יותר (כך על פי מחקריהם של בהט, שפיגל ונתן). המאמצים הפחותים יותר של ניצול האנרגיה בשיחור מזון היו לרוב בחורף ובסתיו, לאחר שבמזג אוויר סגרירי הנשרים לא יוצאים מהמחסה שלהם.

1. נשר בדאייה. הנשר דואה על תרמיקות באמצעות כנפיו הגדולות הנפרשות לכדי יותר משני מ' וחצי. צילם: שי סנדרוביץ
2. נשרים מתקוטטים בתחנת האכלה. בהגעה לפגר מתקיימים בין הפרטים הייררכיה וקרבות, במיוחד לאחר רעב או סביב מקור מזון מוגבל. צילם: שי סנדרוביץ
3. נשר בגלישה למקור מזון. גלישתו התלולה מאותת לנשרים ולצבועים כאחד על גילוי של נבלה. צילם: פאבלו רודאף
4. נשר מביא חומר ירוק לקן. חומר ירוק בקן מעיד על קן פעיל. צילם: פאבלו רודאף

הנשר חי במגוון רחב של נופים, מהמדבר לספר, בהרים הגבוהים, במישורים, בחורשים דלילים ובשדות (הוא נמנע לרוב מיערות צפופים מאזורים לחים). הנשר מעדיף אזורים חמים הכוללים תרמיקות, המתאימים לתנאי דאייה טובים. העדפת מקומות חיות מקבלת את ביטוייה בצפיפות שונה אצל מיני הנשרים בעולם השן.

הפרס המזוקן (*Gypaetus barbatus*), שהוא סלקטיבי מאוד, ומתמחה בבליעת עצמות שאותן הוא שובר באמצעות הפלתן מגובה על סלעים, חי באזורים גבוהים עם מדרונות תלולים העוטים צמחייה מועטה, הרחק מיישובי אדם. בניגוד לפרס, הנשר המקראי והרחם המדברי (שגמישותם האקולוגית גדולה יחסית) קשורים לנופים פתוחים לצד הרים ומצוקים שהגישה אליהם קשה, שם הם מקננים. הנשר המקראי תלוי בהספקת פגרים בתחנות האכלה, והדבר בא לידי ביטוי במספר רב יותר של קנים באזורים שבהם הן קיימות, אם כי הוא נוהג להתרחק מקרבת בני אדם.

הנשר מקנן לרוב במצוקים מגובה פני הים ועד לגובה של 2,500 מ'. שטחי שיחור המזון הם גדולים במיוחד. במקרה של הרחם האופורטוניסטי (הניזון לא רק מנבלות אלא גם מביצים, מזבלות ודריסת חיות קטנות חולות או פצועות) יש העדפה ברורה למצוקי

עשרות רבות של נשרים בגולן, ובאותו אזור הניח חקלאי פורע חוק פרה מורעלת לחיסול הזאבים. כ-40 נשרים מתו מהרעלה משנית. הרעלות מקומיות מתרחשות חדשות לבקרים.

טריסטרם (אבי הזואולוגיה של ארץ ישראל, מהמאה ה-19) ציין כי "בכל חלקי הארץ אי אפשר לשאת עיניים ולא לראות נשרים אחרים הדואים בהדרת מלכות בגובה עצום וקניהם מצויים בשפע במושבות גדולות בכל הגאיות בארץ. בייחוד ראיות לציון מושבת הקינון שבמקצתן יש יותר מ-100 זוגות נשרים, בוואדי קלט... בכמה ערוצים בכרמל, והגדולות בכולן בוואדי חמאם (הארבל)..."

פרטים בוגרים מקננים ויצויים, ואילו הצעירים משוטטים באזור מבלי להתייחס לגבולות הארץ, או נודדים לאפריקה. כ-30 אחוז מהצעירים נודדים למרחקים ארוכים לאחר הפריחה. ריכוזים של נשרים בנדידה נצפו באזור סואץ ובגיברלטר. המידע מתקבל בין היתר ממחקרים שבהם הוצמדו משדרי לוויין לגב הנשרים. באחד המקרים התקבלו משדרים מנשר שמקנן בשמורת דנה בירדן ובא לאכול אצלנו בצפון. במקרה אחר נשר "שלנו" שוטט עד לתימן וחזרה. לאחרונה נתפס בלבנון נשר שנחשד בריגול, לאחר שנתגלה על גבו משדר תוצרת ישראל. ישנם כאלו שחורפים בתנאי קור קשים במיוחד בחורף, כל עוד קיים מזון זמין. מעל ישראל הנשר נודד במספרים קטנים מאוד. לא פעם צפייתי בעונת הנדידה בסתיו בנשר נודד בגובה רב מעל אזור בית שמש וגם צילמתי זאת.

והיא מסתיימת כשהוא משמיע קול מיוחד ובתנוחה מסוימת. אף על פי כן, נראה כי הדומיננטיות על המזון תלויה בעיקר בדרגת הרעב יותר מאשר בהיכרות אינדיבידואלית. הם אוכלים עד שהזפק מלא ואז קשה להם להתרומם, וזוהי התאמה ברורה ונוספת למקור מזון לא צפוי ולסכנת רעב.

תפוצתו העיקרית של הנשר באירואסיה (מהודו עד ספרד), במזרח התיכון ובצפון אפריקה. מרבית אוכלוסייתו העולמית מקננת בחצי האי האיברי. ההערכה כיום (2015-2016) היא כי האוכלוסייה העולמית מונה כ-35,000 זוגות.

בישראל ניתן לצפות בשישה מיני נשרים, רק שניים מהם עדיין מקננים אצלנו (הנשר, במספרים קטנים, והרחם שהוא מקייץ-מקנן באזורים דומים לשל הנשר). השאר מזדמנים נדירים (עזניות, פרס ונשר דרומי). האוכלוסיות המקננות הגדולות ביותר קיימות ברמת הגולן (כמו בגמלא ויהודיה) ובנגב (כמו במצוקי צינים שבנחל צין). אוכלוסיות קטנות יותר מצויות מצויות במדבר יהודה ובכרמל.

ההערכה היא שמספר הזוגות המקננים עומד כיום על פחות מ-50 בכל הארץ, כשליש מהם מאבדים את הביצה ואת הגוזל מסיבה כלשהי. לדעתו של אוהד הצופה מרשות הטבע והגנים מספר הפרטים החיים כיום בארץ אינו עולה על 180, וזאת לאחר ההתאוששות מהרעלות הקשות שעברו הנשרים. ב-1998 הורעלו

קינן, ללא קשר מובהק לשפע מזון, כך על פי מחקר שבוצע בספרד על ידי קבלוס ודונזר.

הנשרים בכלל נחשבים כמינים מונוגמיים לשנים ארוכות (אלא אם כן בן הזוג נפצע או מת), אך על פי תצפיות של יגאל מילר מרשות הטבע והגנים בפרטים מטובעים, נראה כי המתירנות המינית חוגגת, עד כדי חילוף זוגות בו בזמן שבני זוגם דוגרים בסמוך אליהם. הם מגיעים לבגרות מינית בגיל חמש.

הנשר הוא מין חברותי, והוא מקנן במושבות המורכבות מקנים אחדים ועד כ-100 זוגות. הקן מרושל ובנוי מענפים עבים (לעתים נגנב מקנים של דורסים אחרים), והוא ממוקם על דרגש במצוק קשה גישה עם מחסה לרוב ולעתים מערה סמוכה (חומר ירוק בקן מעיד על היותו פעיל). נשרים מסוגלים לאתר מקורות מזון מסורתיים וחדשים על ידי ייסוד מושבות קינן סמוך לאתרים אלו.

במקרה של הנשר המקראי, החשיבות של מצוקים המתאימים לקינן גדולה יותר מזמינות המזון. החיזור פשוט ומתחיל כבר בחורף (דצמבר-ינואר), ואינו נחשב לנועז כמו אצל יתר דורסי היום. החיזור מלווה לרוב במעוף דאייה צמוד ומסונכרן. בהמשך החיזור מתקיימים מרדפים הדדיים, לעתים עם ענפים במקורם. ההזדווגויות סמוך לקן מלוות בקריאות מיוחדות.

הזוג מבצע עשרות ניסיונות הזדווגות לפני ההטלה, ניסיון אחד בממוצע בכל יום. ללא ספק הממוצע נמוך יחסית בהשוואה לדורסים אחרים (המקיימים למעלה מ-200 ניסיונות הזדווגות בכל עונת קינן). מין אחר של נשר סוליטרי - הפרס המזוקן, מקיים כ-300

1. נשרים מתחממים על מצוק קינן. צילם: פאבלו רודאק
2. נשר בדאייה. כנפיו הרחבות כפופות בפרופיל שלהן וקצותיהן מזדקרות מעלה, מה שמאפשר כוח עליו מצוין. צילם: פאבלו רודאק

3. גוזל נשר מואכל באמצעות ראש דמה של נשר, כדי למנוע החתמה. צילמה: עדי אשכנזי
4. עובר בשבי בוקע מהביצה. הנשר מטיל ביצה אחת בלבד בשנה, ובמקרים רבים הגוזל אינו מצליח לשובור את הביצה ולהגיח בשל הצטברות רעלים ועופרת בגוף האם. צילמה: עדי אשכנזי
5. גוזל נשר עצום עיניים וחסר אוניס לאחר בקיעה. צילמה: עדי אשכנזי

וירידה בתמותת הצאן והבקר ממחלות עקב טיפולים וטרינריים יעילים גרם לירידה משמעותית בכמות הפגרים. כמו כן מופרעים הנשרים על ידי מטוסים הטסים נמוך ובתכיפות גבוהה, מאנשים המבצעים גלישת מצוקים ומעומס מטיילים באזורי קינון רגישים. נצפו כמה מקרים שבהם רחמים גנבו ביצה של נשר, או במקרה שבו צפיתי בנחל עמוד, השליך רחם אבנים על גוזל של נשר מקראי בעת שההורים לא נכחו במקום, ואכל בחיפזון את החטיף.

הנשר מהווה גורם לזיהום בסלמונלה בבני אדם הבאים במגע פיזי עם הפרשותיו, וזאת בשל היותו אוכל נבלות במצב ריקבון מתקדם.

קניבליזם אצל נשרים נצפה לעיתים נדירות (ונפוץ יותר בקרב גוזלי דורסי יום אחרים - ידוע בשם קייניזם), אך נצפו מקרים ספורים המעידים על קיום התופעה. בספרד נצפו צעירים הניזונים מנבלת נשר (כנראה אחד מההורים המת). מקרה אחר תועד על ידי מילר בו נצפה נשר פצוע מותקף למוות על ידי נשרים מחבורתו ונאכל על ידם עד תום.

תוחלת החיים של הנשר בשבי היא כ-40 שנה ואף יותר. הנשרים הוגדרו בעבר באירופה כמיין מאוים, אך לאחרונה מצבם השתפר

- 1-2.** נשר בגלישה. צילם: פאבלו רודאף
- 3.** נשר נוחת על שולחן אכילה על גבי סלע. צילם: פאבלו רודאף

ניסיונות בממוצע בכל עונת קינון. הרחם המצרי מצליח ל"סגור עסקה" בכ-50 הזדווגויות בעונה. ייתכן שריבוי ניסיונות ההזדווגות נובע מרצונם של הזכרים למנוע הזדווגויות של הנקבה עם זכרים אחרים, וחיזוק להשערה נותנת העלייה ההדרגתית בהזדווגויות במהלך תקופת הפוריות. ההזדווגויות מתקיימות בדרך כלל מוקדם בבוקר ולקראת ערב, אולי בגלל ניצול היום לחיפוש מזון שגילויו כידוע אקראי ועשוי להיות ממושך.

הנקבה מטילה ביצה אחת בלבד (לבנה) בינואר. הביצה תבקע לאחר קצת פחות מחודשיים, כשבדגירה משתתפים שני בני הזוג בצורה שווה במשך 54-57 יום. הצעיר מבלה 110-160 יום בקן, והוא מטופל כשלושה שבועות נוספים מחוץ לקן. הפרחון עוטה פלומה לבנה.

הנשר מתרחק מבני אדם. בשעת לחץ ולכידה נשרים רבים נוהגים להקיף פרש מסריח.

הסכנות המשמעותיות ביותר לנשר המקראי הן הרעלות משניות (באמצעות טמיק, אלפא כלורוז, תליום סולפאט ועוד) והתחשמלות, לרבות התנגשויות עם קווי מתח וטורבינות רוח. כמו כן הם נפגעים מירי ציידים (באפריקה קיימות אמונות תפלות לגבי התועלת של איברי גוף הנשר למרקחת תרופות מאגיות), מאכילת מתכות כשברי פגזים (דבר שגורם נזק לשומנים ולחלבונים, לרבות לדנ"א, וכן יוצר "סטריס" חמצוני הגורם גם לעקרות), ממחלות וכמובן מתקופת קינון ארוכה במיוחד, שבה מטופל גוזל אחד בלבד. המחסור בפגרים

1. נשר במנוחה. צילם: פאבלו רודאף
 2. פרופיל של נשר. בשעת התרגשות הוא נוהג לזקור את אדרת צווארו.
 צילם: פאבלו רודאף
 3. פוסטר נשרים בישראל. צייר: חיים מויאל

והם עלו במדרגת הדירוג ללא מאוים, ובמיוחד בחצי האי האיברי, שם מקננת מרבית אוכלוסייתו העולמית. על פי ספירה, בין השנים 1989-1999 גדלה אוכלוסיית הנשרים בספרד כמעט פי שלושה, מ-8,604 זוגות מקננים ל-22,445 זוגות (80 אחוז מהאוכלוסייה האירופית כולה), בשל גידול במקורות הספקת פגרים והרחבת אתרי הקינון ממצוקי הדולומיט המסורתיים לאתרים מתאימים פחות.

ב-1992 הוגדר בישראל הנשר המקראי ב"ספר האדום" (על פי פרבולוצקי ודולב) כפגיע, וכיום הוא מוגדר לדאבונו בסכנת הכחדה (EN). מסוף המאה ה-19 ועד תחילת המאה ה-20 הנשר כמעט נכחד מאזורים שונים באירופה, כמו מהאלפים הצרפתיים. חוקי הסניטציה החמורים באירופה שנועדו למנוע סכנת התפשטות מחלות (מחלת הפה והטלפיים, הפרה המשוגעת ועוד), מאלצים את החקלאים להיפטר מידיית מבקר נגוע ולסלק אותו במהירות מהשטח הפתוח. להחלטות האלה הייתה השפעה קריטית על התמעטותם של אוכלי הנבלות, ובראשם הנשרים – מה שהביא להתמעטות משמעותית באוכלוסיות הנשרים. מנגד באה העלייה המספרית של הנשרים בארצות הללו בזכות הגנה על פי החוק, העלאת מודעות מפני רעלים ומהלכי השבה לטבע מוצלחים שבוצעו לאחרונה בספרד, בצפון-מזרח איטליה ובצרפת.

בישראל, מאמצי ההצלה של הנשרים על ידי רשות הטבע והגנים כוללים ייבוא (מוצלח, עד כה) של נשרים מספרד וממדינות אחרות, בשילוב עם השבה לטבע מגרעיני רבייה בשבי (ועידוד הטלות "מילואים"), הקמת תחנות האכלה, טיפול בפרטים פצועים או חולים (בבית החולים של רט"ג והספארי), מעקב רדיו-טלמטרי ומשדור לווייני. לכל אלו חשיבות גדולה בממד החינוכי ובהעלאת המודעות למפגעים המחסלים בשיטתיות את הנשרים, בד בבד עם פנייה לגורמים שלהם קונפליקט עם הנשרים, כמו חקלאים, חברת החשמל וחיל האוויר, תוך כדי שיתוף פעולה עם מדינות שכנות. □

באסיה, התרופה הווטרנרית דיקלופונאק, שנמצאה בבשר פגרי בקר וצאן, גרמה כמעט להכחדתם של שלושה מיני נשרים בדרום אסיה, כמו בהודו ונפאל, ורק לאחרונה נאסר השימוש בה.